

JOGFORRÁSOK I-II.
2017. március 2. és 9.

ÖSSZEVONT ELŐADÁSVÁZLAT

1. A jogalkotási tevékenység mint közhatalom-gyakorlás

- népszuverenitás és demokratikus legitimáció
- hatalommegosztás a jogalkotásban
 - alkotmányozó ~ törvényhozó hatalom
 - a törvényhozó hatalom közjogi korlátai:
 - alkotmány – alkotmánybírászkodás,
 - közösségi jog – Európai Bíróság
 - nemzetközi jog
 - eredményes népszavazás
 - törvényi ~ rendeleti jogalkotás
 - kizárólagos törvényhozási tárgykörök
 - minősített és egyszerű többséggel megalkotandó törvények elhatárolása
 - törvényalkotáshoz kapcsolódó, deliberációt biztosító garanciák: nyilvánosság, érdemi vita, több olvasat stb.
 - központi ~ területi jogalkotás
 - helyi közügyek helyi szintű szabályozása

2. Egyedi és normatív aktusok elhatárolása

3. A jogrendszer normatív elemeinek általános jellemzése

- az alkotmány mint jogforrás
 - jogrendszerbeli funkció
 - jogrendszerbeli státusza
 - az alaptörvényi minőség megőrzésének garanciái
 - normativitás
 - stabilitás

Alkotmányossági követelmény: a jogalkotó és a jogszabály az alaptörvényben kell szerepeljen, ahhoz törvény hozzá nem adhat, abból el nem vehet [121/2009. (XII. 17.) AB hat.]

- a törvény
 - az életviszonyok szabályozásának legfőbb jogi eszköze
 - garanciális eljárásban születő jogszabályok: deliberatív eljárás garanciái
 - törvényhozási tárgykör: teljes, bármely életviszony
 - DE: kizárólagos törvényhozási tárgykörök
 - többségi alapú döntéshozatal
 - DE: minősített többséghez kötött jogalkotás
- rendeletek
 - végrehajtási típusú
 - szabályozási hézagot kitöltő

- bírói jog
 - felsőbb bíróságok (legfelső és alkotmánybíróság) sajátos funkciói alapján kibocsátott normatív aktusok, őrzik a jogrendszer egységét
- nemzetközi szerződések
- uniós jog

4. Normatív aktusok Magyarországon

- Alaptörvény [At. R) cikk]
- jogszabályok [At. T) cikk (1)-(2) bek.]
 - uniós jog: [Alaptörvény E) cikk (3) bekezdés]
 - nemzetközi szerződések [Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdés]
- közjogi szervezetszabályozó eszközök [Jat. 23-24. §]
- egyéb létező és kötelező normatív aktusok
 - AB: normatív aktust megsemmisítő alkotmánybírósági határozatok
 - Kúria: jogegységi határozatok [At. 25. cikk (3) bek.], önkormányzati rendeletet megsemmisítő határozat [At. 25. cikk (2) bek. c) pont]

5. Jogszabályok érvényessége

- két típus: törvény és rendelet
- érvényességük feltételei:
 1. jogalkotói hatáskör (felhatalmazás + feladatkör)
 2. eljárási szabályok betartása
 3. jogforrási hierarchiába illeszkedés
 4. kihirdetés

5.1. A jogalkotói hatáskör

- **eredeti:** a jogalkotói hatáskör közvetlenül az alkotmányból ered, ezért a jogalkotás nem igényel külön felhatalmazó aktust
- **származékos:** a jogalkotói hatáskör nem közvetlenül az alkotmányból, hanem az alkotmányban meghatározottak szerinti jogszabályban adott felhatalmazásból ered
- a jogalkotók csoportosítása hatáskörük jellege szerint [At. R) cikk (1) bek., S) cikk (2) bek., T) cikk (2) bek.]:
 - *Országgyűlés:* mindig eredeti jogalkotó [At. R) cikk (1) bek., 1. cikk (2) bek. b) pont];
 - *Kormány:* mind eredeti, mind származékos, utóbbi törvény felhatalmazására [At. 15. cikk (3) bek.];
 - *MNB elnöke:* mindig származékos, kizárólag törvényi felhatalmazás alapján [At. 41. cikk (4) bekezdés];
 - *Miniszterelnök:* mindig származékos, törvényi vagy kormányrendeleti felhatalmazás alapján [At. 18. cikk (3) bek.];
 - *Miniszter:* mindig származékos, törvényi vagy kormányrendeleti felhatalmazás alapján [At. 18. cikk (3) bek.];
 - *NMHH elnöke, MEKH elnöke* (mint az önálló szabályozó szervek vezetői): mindig származékos, kizárólag törvényi felhatalmazás alapján [At. 23. cikk (4) bekezdés];
 - *Helyi önkormányzat:* mind eredeti, mind származékos, törvényi felhatalmazás alapján [At. 32. cikk (2) bekezdés].

– **A felhatalmazással szemben támasztott követelmények (Jat. 5. §)**

Jogosultság / kötelezettség? – vö. Jat. 5. § (4) bek.

Egzaktság:

- a felhatalmazás címzettjének, tárgyának, kereteinek rögzítése – vö. Jat. 5. § (1) bek.

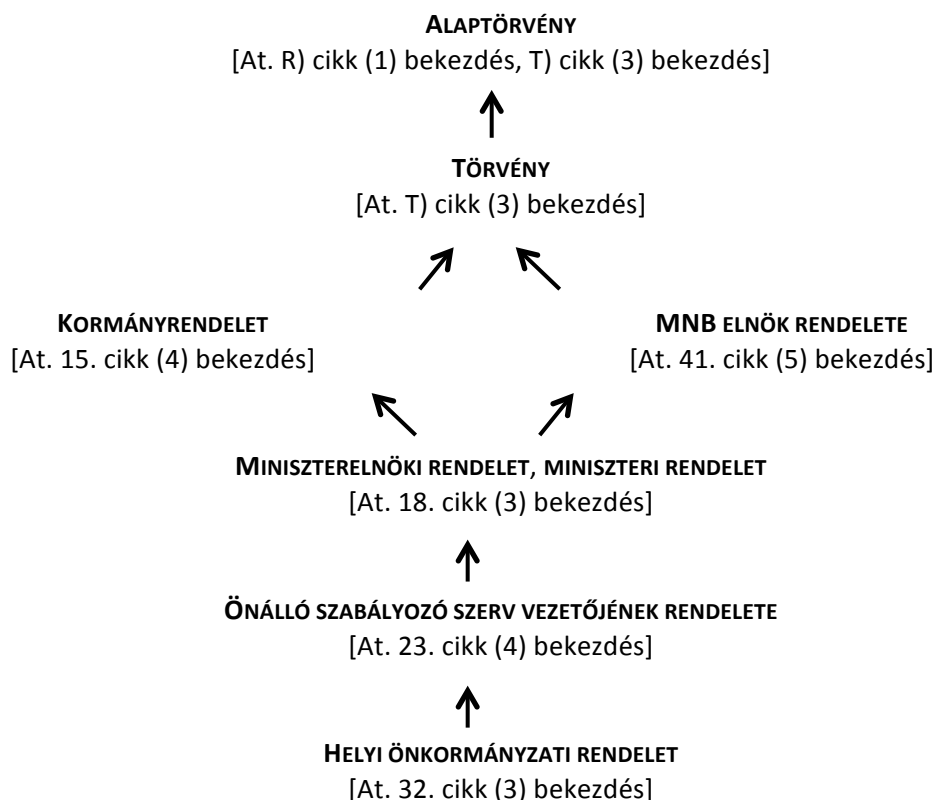
Korlátok:

- a szubdelegáció (a felhatalmazás továbbadásának) tilalma – vö. Jat. 5. § (2) bek.
- a lényegi és teljes jogalkotás átruházásának tilalma - vö. Jat. 5. § (3) bek.

5.2. Az eljárási szabályok megtartása – a közjogi érvénytelenség

A közjogi érvénytelenség = a jogállamiság részét képező döntéshozatali eljárási szabályok megsértése miatt előállt alkotmányellenesség

5.3. A jogforrási hierarchia tiszteletben tartása – a jogrendszer egysége

– a jogforrási hierarchiával összefüggő kérdések

- sarkalatos törvények helye a jogforrási hierarchiában
- az Országgyűlés és a Kormány eredeti jogalkotói hatáskörének elhatárolása
- az azonos jogforrási szinten elhelyezkedő normák közötti kollízió esete

5.4. Kihirdetés

- hivatalos lapban: Magyar Közlöny (autentikus: elektronikus verzió - <http://www.magyar kozlony.hu>)
- kivéve: önkormányzati rendelet, ezeket a helyben szokásos módon

6. Közjogi szervezetszabályozó eszközök

- az államélet irányítására szolgáló aktusok
- két típus:
 - normatív határozat: taxatív meg határozott, közhatalmi szervek (testületek)
 - normatív utasítás: taxatív meg határozott, közhatalom-gyakorló személyek
- nem állapíthatnak meg a polgárokat kötelező magatartási szabályt
- jogszabálynak nem mondhatnak ellent

7. Pseudonormák

- de iure nem, de de facto létező aktusok
 - olyan tájékoztatók, körlevelek, állásfoglalások, iránymutatások stb., amelyekkel jogi szabályozás hiányát pótolják, meglévő szabályokhoz toldanak, de sem az Alaptörvény, sem a Jat. nem ismeri ezeket
- kötelező erejük nincs, de alkalmasak a címzettek megtévesztésére
- alkotmányellenesek, mert sértik a jogbiztonság követelményét

8. A jogszabályok területi, személyi és tárgyi hatálya

9. A jogszabályok időbeli hatálya

Az időbeli hatály jogbiztonsági összefüggései: kellő felkészülési idő, visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalma

9.1. A jogbiztonság pillérei

A) visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalma

A jogbiztonság követelménye az Alkotmánybíróság értelmezésében a jogalkotó kötelezettségévé teszi azt, hogy a jogszabályok világosak, egyértelműek és működésüket tekintve kiszámíthatóak, előreláthatóak legyenek a jogszabályok címzettjei számára. A kiszámíthatóság és az előreláthatóság követelményéből vezette le a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmának alkotmányos elvét. [34/1991. (VI. 15.) AB határozat, 11/1992. (III. 5.) AB határozat, 28/1992. (IV. 30.) AB határozat]

Valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell. [57/1994. (XI. 17.) AB határozat]

B) kellő felkészülési idő követelménye

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell meghatározni, hogy a jogalanyok számára legyen tényleges lehetőség, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani. Kellő időt kell biztosítani arra, hogy az érintettek a jogszabály szövegét megismerhessék, és eldöntsék, miként alkalmazkodnak a jogszabály rendelkezéseihez. [34/1991. (VI. 15.) AB határozat, 25/1992. (IV. 30.) AB határozat, 10/2001. (IV. 12.) AB határozat]

9.2. Hatálybalépés – hatályvesztés – módosítás

- a jogszabály hatálybalépésének és hatályvesztésének az időpontja
 - jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés hatályon kívül helyezése vagy automatikus hatályvesztése nem eredményezi a korábban általa hatályon kívül helyezett jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés újbóli hatálybalépését
 - a módosító jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés hatályon kívül helyezése vagy automatikus hatályvesztése nem érinti az általa módosított jogszabályi rendelkezés hatályát

9.3. Érvényesség – hatályosság – alkalmazhatóság fogalmának elhatárolása

10. A jogbiztonság további követelménye: normavilágosság

A jogbiztonság megköveteli, hogy a jogszabály szövege értelmes és világos, a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon. A normavilágosság sérelme miatt alkotmányellenesség akkor állapítható meg, ha a szabályozás a jogalkalmazó számára értelmezhetetlen, vagy eltérő értelmezésre ad módot és ennek következtében a norma hatását tekintve kiszámíthatatlan, előre nem látható helyzetet teremt a címzettek számára, továbbá szubjektív, önkényes jogalkalmazást teremt. [26/1992. (IV. 30.) AB határozat]

KULCSFOGALMAK

alkotmány • alaptörvény • alkotmányvédelem • jogállamiság • jogbiztonság • jogforrás • jogszabály • jogszabályok hierarchiája • törvény és törvényalkotás • minősített többségű törvényalkotás – sarkalatos törvény • részvételi demokrácia • rendelet és rendeletalkotás • eredeti és származékos jogalkotás • jogalkotásra adott felhatalmazás • végrehajtási jogszabály • szubdelegáció tilalma • jogszabályok érvényessége • kihirdetés • jogszabályok hatálybalépése • jogszabály hatályossága • jogszabály alkalmazhatósága • kellő felkészülési idő • visszamenőleges hatályú jogalkotás • jogszabályok hatályon kívül helyezése • jogszabályok hatályvesztése • jogszabályok módosítása • közjogi szervezetszabályozó eszköz • egyedi és normatív jogi aktusok elhatárolása, létező és nemlétező (pseudo-) normák elhatárolása

Bodnár Eszter adjunktus
eszter.bodnar@ajk.elte.hu

Vissy Beatrix tanársegéd
vissy.beatrix@ajk.elte.hu